

یادداشت

جنگ چقدر به ایران نزدیک است؟

سیدمحمد حسینی

سفیر سابق جمهوری اسلامی ایران در عربستان سعودی

«عادت» عنصری ذهنی است. شبکه‌های پیچیده از نورون‌های ذهنی، عادت را در ذهن انسان ایجاد می‌کنند. همچنان که سیستم عصبی بدن پس از مدتی با گرما و سرما خود را وفق می‌دهد، همان سیستم در کنش و واکنش نورون‌های عصبی، با ایجاد عادات ذهنی، «امتداد گذشته و حال به آینده» را در ذهن تداعی می‌کند؛ موافق با نظریه سازه‌انگاری الکساندر ونت که بر عادات ذهنی در تفسیر واقعیت تأکید می‌کند. عادات ذهنی برای تصمیم‌گیران ذهنی می‌تواند آفت باشد، زیرا حساسیت ذهن تصمیم‌گیرنده در قبال رویدادهای ناگهانی را کاهش می‌دهد. عادات ذهنی موجب می‌شوند ذهن تصمیم‌گیرنده بیش‌تر به روندها بیندیشد تا به رویدادهای ممکن یا احتمالی در آینده.

این مقدمه نظری از آن رو حائز اهمیت است‌که تصمیم‌گیران سیاسی در ایران در حوزه داخلی و خارجی طی سال‌های اخیر عمدتا با رویدادهای شگفتی‌ساز مواجه بوده‌اند. نگاهی به تحولات داخلی و خارجی، به‌ویژه تحولات منطقه‌ای طی سال‌های اخیر، نشان می‌دهد سیاست داخلی و خارجی ایران عمدتا «رویدادمحور» شده است. رویدادمحورشدن سیاست، پیش‌بینی تحولات را بسیار سخت می‌کند و علاوه‌برآن، روندها را نیز تضعیف و جامعه را مستعد وقوع رویدادهای شگفتی‌ساز و حتی فاجعه‌آمیز می‌کند. عنصر عادت در ذهن به تصمیم‌گیرنده راه ساده «امتداد گذشته و حال به آینده» را نشان می‌دهد، حال آنکه به هنگام سست‌شدن روندها و ظهور رویدادها، ذهن تصمیم‌گیرنده باید به صورت «سناریویی» پرورش یابد و به هر رویداد ممکنی بیندیشد و برای آن «برنامه‌ریزی سناریویی» انجام دهد. کافی است به تحولات دو سال اخیر در منطقه نگاهی بیندازیم. عادات ذهنی وقوع این تحولات را احتمالا طی ۱۰ سال می‌پذیرفت اما «واقعیت» مسیر خودش را رفت و تحولاتی که با عادات ذهنی و روندها قرار بود طی ۱۰ سال رخ دهند طی ۱۰ تا ۲۰ ماه رخ دادند. عملیات ۷ اکتبر، حمله اسرائیل به غزه، جنگ اسرائیل با حزب‌الله لبنان، حمله به کنسولگری ایران در سوریه توسط اسرائیل، سقوط هلیکوپتر رئیس‌جمهوری ایران، ترور اسماعیل هنیه در تهران، تغییر دولت در ایران، پاسخ نظامی ایران به اسرائیل طی دو عملیات وعده صادق، انفجار پیجرها در لبنان، ترور شهید سیدحسن نصرالله، روی کار آمدن جوزف عون در لبنان، آتش‌بس حزب‌الله با اسرائیل، استقرار نیروهای سازمان ملل و ارتش لبنان در جنوب لبنان، سقوط بشار اسد در سوریه، پیشروی اسرائیل در جولان و خاک سوریه، حمله اسرائیل به زیرساخت‌های نظامی سوریه، نفوذ منطقه‌ای ترکیه در شات و قفقاز، روی کار آمدن ترامپ، تغییر سیاست آمریکا در قبال جنگ اوکراین، شکاف در روابط فراآتلانتیکی در قبال جنگ اوکراین و افزایش تحریم‌ها علیه ایران. این همه رویداد اثرگذار مهمکی در کمتر از دو سال رخ دادند. پس می‌توانیم انتظار داشته باشیم رویدادهای شگفتی‌ساز و فاجعه‌آمیزی که ذهن تصمیم‌گیران به واسطه عنصر عادت ذهنی آنها را خیلی بعید می‌دانند، بسیار قریب باشند و به‌زودی خود را در آغاز کارش در کاخ سفید نیز هست. او در نتیجه، سال آینده نیز می‌تواند بستر وقوع رویدادهای بزرگی باشد و از جمله این رویدادهای محتمل، جنگ آمریکا و اسرائیل با ایران خواهد بود؛ جنگی فاجعه‌آمیز علیه تأسیسات نظامی ایران که از قضا، علائم و تحلیل‌های جدی نیز در قبال آن وجود دارد. عنصر عادات ذهنی در رد وقوع جنگ به تصمیم‌گیرنده می‌گوید: «ترامپ تاجرمسلك است و ترجیحا به دنبال جنگ نیست. به‌ویژه که در آغاز کارش در کاخ سفید نیز هست. او با افزایش تحریم‌ها می‌خواهد ایران را وادار به مذاکره کند و تهدید نظامی احتمالا بلوفی برای وادارکردن ایران به پذیرش توافق یک‌سویه است». اما واقعیت کاری به توصیه‌های عادت ذهنی ندارد و مسیر خودش را می‌رود. اتفاقا در نقطه مقابل، دیده‌بانی علائم موجود نشان می‌دهد باید حمله نظامی آمریکا و اسرائیل به ایران به شکلی غافلگیرکننده را بسیار جدی گرفت و آن را آینده‌ای محتمل دانست. علائم و نوپدیدهایی وجود دارند که حمله به ایران را تقویت می‌کنند و البته نوپدیدها و علائمی هستند که حمله به ایران را در کوتاه‌مدت تضعیف می‌کنند.

چه علائمی حمله نظامی به ایران را در کوتاه‌مدت تقویت می‌کند؟

- ادراک اسرائیل و آمریکا از ساختار قدرت و تغییر توازن قدرت در خاورمیانه پس از ۷ اکتبر،
- ادراک آمریکا و اسرائیل از قدرت نظامی ایران در قبال حمله احتمالی به تأسیسات نظامی ایران،
- ادراک آمریکا و اسرائیل از رابطه متقابل حاکمیت و مردم ایران،
- ادراک آمریکا و اسرائیل از آستانه غنی‌سازی در ایران،
- باورمندی آمریکا و اسرائیل به کاهش شدید عمق استراتژیک ایران در منطقه به‌خصوص شامات،
- رویکرد «بی‌مذاکره یا جنگ» ترامپِ ۲۰۲۵ به‌جای رویکرد «یا مذاکره یا تحریم» ترامپِ ۲۰۱۸.
- لابی شدید صهیونیست‌ها (به‌ویژه دولت مستعجل نتانیاهو که بقای خود را در تداوم جنگ می‌بیند) در کاخ سفید به منظور ترغیب ترامپ به جنگ علیه ایران،
- دفاع تنگ‌دروا در قبال ایران و گفتمان دفاع از جنگ محدود علیه ایران از سوی انگلیس،
- دفاع تمام‌قد و بی‌سابقه فرانسه و انگلیس از اسرائیل در عملیات وعده صادق،
- احتمال وجه‌المصلاحه‌شدن ایران در قبال توافق اوکراین.

چه علائمی حمله نظامی به ایران را در کوتاه‌مدت تضعیف می‌کند؟

- هراس از بی‌پایان‌شدن جنگ،
- هراس از فرازوندگی جنگ به مناطق پیرامونی ایران،
- پاسخ قطعی نظامی ایران و حمله به پایگاه‌های آمریکایی و اسرائیل در مقیاسی وسیع،
- مخالفت چین و روسیه با عملیات نظامی علیه ایران،
- مخالفت احتمالی شورای همکاری خلیج فارس با جنگ،
- امتناع ایران از ورود به جنگ مستقیم با آمریکا،
- عمل‌گرایی ایران هنگام حادثن بحران.

نگاهی به علائم فوق‌الذکر نشان می‌دهد علائم تقویت‌کننده جنگ بیشتر و پیش‌برنده‌تر از علائم تضعیف‌کننده جنگ هستند. بنابراین تصمیم‌گیران سیاسی در ایران باید حمله نظامی آمریکا و اسرائیل را در کوتاه‌مدت بسیار محتمل و جدی بدانند.

عکس: سیدمحمد حسینی، تهران

نورالدین آهی، مشاور رئیس‌جمهور در امور احزاب و تشکل‌ها در گفت‌وگو با «شرق»:

نیازمند گردش‌نخبگانی با احیای احزاب هستیم

وحیده کریمی: از ابتدای ورود «حزب» به ایران فعالیت احزاب در کشور ما با چالش‌های متعددی روبه‌رو بوده و از همان ابتدا احزاب به جای نمایندگی مردم، به ابزارهایی برای قدرت‌های حاکم تبدیل شدند و در سیر تاریخی در موارد معدودی از زیر سایه حاکمیت‌ها خارج شده‌اند، بنابراین سال‌هاست با یک بی‌اعتمادی تاریخی و فرهنگی از طرف افکار عمومی قضاوت می‌شوند.

نداشتن احزابی واقعی سخن امروز و دیروز نیست و یکی از دلایل مهم سد راه قوام و رشد احزاب ریشه در دولت‌هایی دارد که علاقه‌ای به فعالیت احزاب نداشتند و حزب فقط آنچه در تأیید و همراهی دولت متبوعش حضور و بروزی محدود داشته باشد، تعریف می‌شد. ازاین‌رو کارکرد اصلی احزاب و تشکل‌ها، تولد‌های یک‌شبه و کارکرد مقطعی، جزئی‌جدایی‌ناپذیر برای برخی از آنها بوده است؛ بنابراین برای رسیدن به جایگاه اصلی احزاب نیاز به یک بازتعریف جدید از فعالیت احزاب داریم و در دولت چهاردهم برای نخستین بار مشاور رئیس‌جمهور در امور احزاب و تشکل‌ها برای پیگیری همین موضوع و اولویت‌دادن به احزاب و تشکل‌ها با هدف هدایت احزاب به سمت جایگاه اصلی که بتوانند در آینده کشور نقشی کلیدی داشته باشند، ایجاد شده است. یکی از مهم‌ترین مواردی که این‌گونه دولت در حال پیگیری آن است، گردش‌نخبگانی است که ضرورت مدیریت‌پروری برای دستیابی به شایسته‌سالاری را در فعالیت احزاب جست‌وجو می‌کند. دکتر نورالدین آهی، از چهره‌های شناخته‌شده فعالان سیاسی و احزاب امروز و مشاور رئیس‌جمهور در این حوزه است و مسئولیتی تاریخی بر دوش دارد تا اولین فردی باشد که قرار است به احیای احزاب بدون نگاه تداخل‌گرانه دولتی جامه عمل بپوشاند. در گفت‌وگویی با دکتر آهی به بررسی شرایط سیاسی امروز ایران و نقش احزاب در آینده کشور پرداخته‌ایم.

✚ آقای دکتر اجازه می‌خواهم مباحثه را با وقایع اخیر شروع کنم. شاهد بودیم که مجلس به بحث آموزش زبان مادری رای منفی داد. حواشی زیادی نیز تاکنون ایجاد شده؛ زیرا آموزش به‌ زبان مادری با آموزش زبان مادری بسیار متفاوت است و تفکیک این دو موضوع اجتناب‌ناپذیر. در اصل ۱۵ قانون اساسی آموزش زبان مادری به رسمیت شناخته شده اما مجلس با استدلال اینکه تعداد زبان‌ها و گویش‌های محلی ما زیاد است و از طرفی ممکن است باعث تقویت تجزیه‌طلبی شود، به طرح رای نداد، درحالی‌که یکی از شعارهای آقای پزشکیان حمایت از همه اقوام بوده و آموزش به‌ زبان مادری نه؛ ولی آموزش زبان مادری برای همه اقوام را به‌عنوان اصل پذیرفته‌شده، قبول داشتند. نظر شما در این زمینه چیست و فکر می‌کنید رویکرد دولت درباره این موضوع چه خواهد بود؟!

اولین چیزی که باید ببینیم، این است که کشور ایران، رنگین‌کمانی از اقوام گوناگون است. هرکدام از اقوام یک پتانسیل ویژه برای ایران دارند. ما هرکدام از این قومیت‌ها را از نقشه ایران برداریم، ایران با یک خلأ مواجه خواهد شد.

پس استحاج ملنی و وحدت ملی و اقتدار ملی و امنیت ملی و ارضی با اعتماد به اقوام ایجاد می‌شود. آقای دکتر مسعود پزشکیان در انتخابات به بسیاری از استان‌ها سفر و سخنرانی کردند و یکی از شعارهای‌شان این بود که زبان مادری طبق اصل ۱۵ قانون اساسی به اجرا گذاشته شود. آقای پزشکیان در این اصل قانون اساسی ایمان و باور دارد. برخی معتقدند فکر توجه به زبان مادری ممکن است اقتدار و امنیت ایران را زیر سؤال ببرد که به نظر من ابدا این درست نیست. اتفاقا توجه به زبان مادری و پتانسیل‌های قومیت‌ها می‌تواند یک نقطه برجسته برای اقتدار ایران باشد. امروز می‌بینید که آقای دکتر مسعود پزشکیان با آمدن خود در استان‌های آذری و ترک‌نشین یا کردنشین و بلوچ و عرب یک فضای جدید ایجاد کرده که شهروندان ما در این مناطق احساس می‌کنند شهروند درجه یک هستند و تفاوتی با دیگر ایرانیان ندارند، بنابراین «آموزش زبان مادری» مورد تأکید دولت است و در این مسیر حرکت خواهد کرد. یکی از شعارهای ما در دولت چهاردهم توجه به زبان مادری بود، زیرا به این اصل ایمان داریم؛ باور داریم و اعتقاد داریم، حالا یک اتفاقاتی افتاد و یک آقایی نیز در مجلس صحبت کرد اما من آن استدلال‌ها را قبول نداریم، زیرا نظرات شخصی بود؛ بنابراین حتما دولت برای اصلاح این موضوع وارد میدان خواهد شد. به‌تازگی در استان خوزستان بودیم. یک جوان بلند شد و صحبتی کرد که برای من خیلی جالب بود و اشک ریختم. این جوان بلند شد و گریه کرد و گفت: «من برای اولین بار احساس می‌کنم که شهروند درجه یک هستم» و در ادامه افزود: «از دکتر مسعود پزشکیان تشکر کنید. برای اولین بار در خوزستان یک استاندار عرب‌زبان انتخاب شده». این سخنان یعنی اقتدار ملی، یعنی اعتماد اقوام به مسئولان کشور، بنابراین تلاش خواهیم کرد که تصمیم مجلس اصلاح شود. حتما دولت برای اصلاح این موضوع وارد میدان خواهد شد.

✚ در این تلاشی که وعده می‌دهید، آیا ملاحظه خاصی وجود دارد؟ آیا همه زبان‌های مادری به یک چشم نگاه خواهند شد و فرقی میان زبان آذری، کردی، عربی و بلوچ وجود نخواهد داشت؟

ما اصل موضوع را طبق اصل ۱۵ قانون اساسی قبول کرده‌ایم که با ایجاد سازوکار اجرائی‌شدن، فرقی میان اقوام نخواهد بود و همه به طور یکسان از ترک‌زبان و کرد زبان تا بلوچ و عرب و… از امکان آموزش زبان مادری بهره‌مند خواهند شد. در حقیقت هیچ‌گونه مرزبندی و هیچ‌گونه خشکی بین زبان‌ها و قومیت‌ها در دولت چهاردهم نداریم، فقط و فقط وارد میدان خواهد شد. نظر کارشناسان توجه داریم.

✚ شما به نکته خوبی در پاسخ سؤال قبلی اشاره کردید که درباره به‌کارگیری استاندارهای بومی بود. اگر به انتخاب این افراد، از معاون اهل سنت رئیس‌جمهور تا استاندار کرد، عرب و حتی حضور خانم‌ها در معاونت و وزارت تا فرمانداری توجه داشته باشیم، این انتخاب‌ها چگونه اتفاق افتاد. آیا ملاحظات خاصی بر روند انتخاب حاکم بود و چه مخالفت‌هایی وجود داشت؟!

در این مسیر روند سخت و پیچیده‌ای طی شد، زیرا

خبر

بیانیه چین درباره رزمایش دریایی مشترک با ایران و روسیه

وزارت دفاع چین اعلام کرد این کشور به همراه ایران و روسیه به‌زودی رزمایش دریایی مشترکی را در آب‌های نزدیک بندر چابهار برگزار خواهند کرد. به گزارش ایسنا، وزارت دفاع چین دیروز (یکشنبه) با انتشار بیانیه‌ای از برگزاری مانور دریایی مشترک میان ایران، روسیه و چین در ماه جاری میلادی در آب‌های نزدیک به بندر چابهار، واقع در جنوب شرقی ایران خبر داد. در این بیانیه آمده است نیروهای دریایی چین، روسیه و ایران رزمایش مشترکی را در نیمه اول مارس انجام خواهند داد. براساس این گزارش، هفتمین رزمایش مرکب کمربند امنیت دریایی ۲۰۲۵ با حضور ناوگروه‌های نیروی دریایی روسیه و چین در منطقه سوم نپوت نیروی دریایی برگزار می‌شود. هفتمین رزمایش مرکب کمربند امنیت دریایی ۲۰۲۵ با حضور ناوگروه‌های نیروی دریایی روسیه و چین و ناظرانی از کشورهای آذربایجان، آفریقای جنوبی، عمان، قزاقستان، پاکستان، قطر، عراق، امارات و سریلانکا به‌همراه شناورهای نیروی دریایی ارتش و سپاه در شمال اقیانوس هند برگزار می‌شود. این رزمایش با هدف ارتقای امنیت و تعاملات دریاوردی پایدار در شمال اقیانوس هند و روابط بین نیروی دریایی راهبردی ارتش، نیروی دریایی جمهوری خلق چین و فدراتیو روسیه در طراحی و اجرای عملیات مرکب دریایی انجام می‌شود. همچنین نشان‌دادن اقتدار نیروی دریایی ارتش در عرصه‌های بین‌المللی و ارتقای توانمندی‌های حرفه‌ای نیروی دریایی راهبردی در حوزه تمرینات و رزمایش‌های مرکب و توسعه دیپلماسی دریایی کشور نیز از اهداف این رزمایش است.

تأیید طرح ساماندهی وضعیت حوزه‌های انتخابیه نمایندگان مجلس» در شورای نگهبان

سخنگوی شورای نگهبان از تأیید طرح ساماندهی وضعیت حوزه‌های انتخابیه و تعداد نمایندگان مجلس شورای اسلامی از سوی این شورا خبر داد. هادی طحان‌نظیف، عضو حقوق‌دان و سخنگوی شورای نگهبان، در حساب کاربری خود در شبکه اجتماعی ایکس نوشت: طرح ساماندهی وضعیت حوزه‌های انتخابیه و تعداد نمایندگان مجلس شورای اسلامی پس از بررسی در جلسه شورای نگهبان، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

محمد هاشمی مطرح کرد: صاحبان تریبون، مهره‌های اثرگذار در میدان جنگ نرم

یک فعال سیاسی تأکید کرد: صاحبان تریبون در مجلس و سایر بخش‌های کشور، مهره‌های تاثیرگذاری در جنگ نرم هستند و همه این افراد می‌توانند در مقابله با جنگ نرم دشمن نقش‌آفرین باشند. محمد هاشمی در گفت‌وگو با ایسا، با اشاره به تأکیدات مقام معظم رهبری برای مقابله با تهدیدات نرم‌افزاری دشمن، بیان کرد: هدف جنگ نرم بی‌ثبات‌ساختن و مایوس‌کردن مردم است. دشمن تلاش می‌کند می‌جنگ نرم با انتشار اخبار دروغ و تحریف که بتواند مدیر و وزیر تربیت کند، شرایط انتخاب، پیچیده و محدود می‌شود. حتی ممکن است دچار خطا و اشتباه شویم. بنابراین نیاز به آسیب‌شناسی داریم تا برای دوره‌های بعدی کیفیت کار را ارتقا دهیم. برای راهی از چهره‌های تکراری و مسن نیاز به فعالیت احزاب در این زمینه داریم، حتی در لیستی که احزاب و تشکل‌ها داده بودند، چهره‌های مسن و تکراری بود حتی همین احزاب هم مدیر جوان معرفی نکردند. خب در این شرایط منبع ما برای شناسایی مدیران جوان کجاست. افراد سن‌بالا همچنان نشسته نشستن روی صندلی هستند حتی برای وزارت آموزش و پرورش ما یک گزینه جوان هم نداشتیم.

✚ بنابراین ما نیاز به بازتعریف کار احزاب داریم و توجه ویژه به نقش احزاب؟

برای اولین بار بعد انقلاب، یک رئیس‌جمهور تصمیم گرفت یک مشاور در حوزه احزاب و تشکل‌های سیاسی انتخاب کند که یعنی رئیس‌جمهور در این زمینه هم قائل به کار کارشناسی است و متوجه مشکلات حوزه فعالیت احزاب هم هست. اگر قرار است صدای بی‌صدایان باشیم، باید صدای جوانان نخبه‌ای که در دل تشکل‌ها صدایشان شنیده نمی‌شود را هم بشنویم. زیرا دولت که تمام نشده، فقط هفت ماه از شروع دولت می‌گذرد.

^[1] صفحه ۵